

A villamos energia hazai kis- és nagykereskedelmének piaci fejleményei 2008-2009-ben

---

Kaderják Péter

Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont

GVH, Versenykultúra Központ

2009. szeptember 30.

1. Szabályozási környezet változásai 2008-ban
2. Fejlemények a nagykereskedelmi piacon
3. A kiskereskedelmi piac elemzése

A teljes piacnyitás modell alapvonásai:

- Szabad szolgáltatóváltás minden fogyasztó számára.
- Hatósági árazású egyetemes szolgáltatást csak a háztartások és a kis üzleti felhasználók választhatják.
- Minden szolgáltató/kereskedő – az egyetemes szolgáltatók is – szabadon szerezheti be villamos energia igényét.
- A MEH erős beavatkozási jogosítványokat kap (jelentős piaci erőfölény szerinti szabályozás bevezetése).

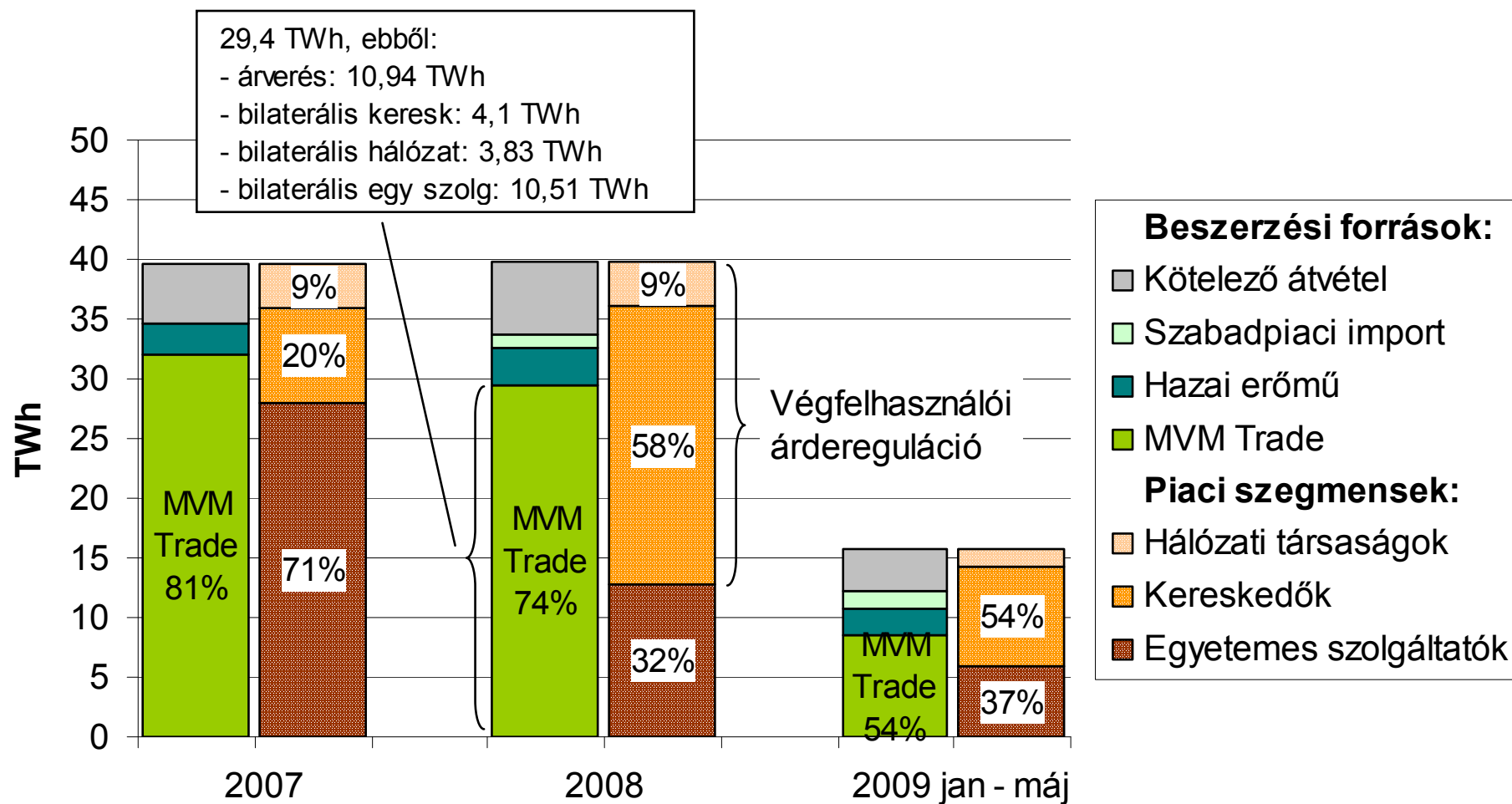
- Hatósági árkontrol
  - a nagykereskedelmi benchmark ár, a kiskereskedelmi árrés és a végfelhasználói árak kiszámolási szabályainak meghatározása révén
- Jogosultak:
  - 2008: lakosság + 3 × 50 A-nál kisebb felhasználók, 12,6 TWh/év (32%)
  - 2009: lakosság + 3 × 63 A-nál kisebb felhasználók, kb. 15 TWh/év (38%)

- Hatálya kiterjed a megújuló áramtermelés, illetve hő- és villamos energiát együttesen előállító ún. kapcsolt energiatermelésre
- Kettős előny: garantált átvétel + a piaci árat meghaladó felvásárlási ár
- 2008-2009: Részaránya jelentősen nő – a támogatási rendszert kiterjesztik a kapcsolt nagyerőművekre is (500 MW).

- Lényege: az ágazati hatóság *ex ante* – a piaci erőfölényes helyzettel való visszaélés bekövetkezte előtt – kötelezettségeket róhat ki a piaci erőfölényes helyzetben lévő vállalkozásokra.
- Nagykereskedelmi JPE határozat (2008 június) az MVM számára:
  - Árverési kötelezettséget ír elő az egyetemes szolgáltatói értékesítés fölött megmaradó energiatöbbletre.
  - Árkorlátokat határoz meg mind az egyetemes szolgáltatók felé történő, mind az árverési értékesítés átlagárára.

1. Szabályozási környezet változásai 2008-ban
2. Fejlemények a nagykereskedelmi piacon
3. A kiskereskedelmi piac elemzése

A nagykereskedelmi piac szerkezete

Kínálati oldal:

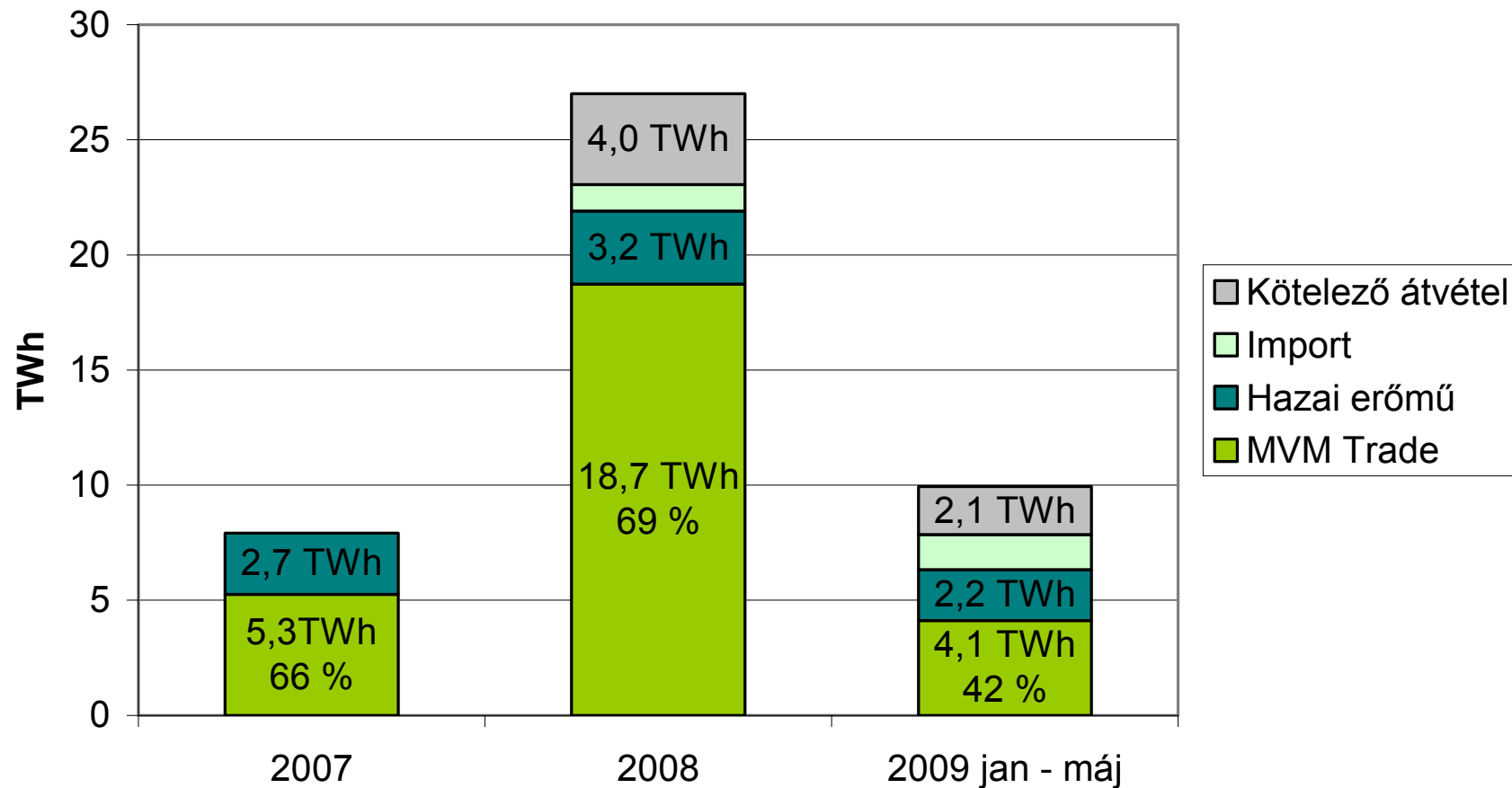
- Kötelező átvételi termelés részaránya növekszik (nagyerőművi átminősítések)
- MVM Trade piaci részesedése 2009-ben csökken (Dunamenti és Tisza HTM-ek felbontása)

Keresleti oldal:

- A kiskereskedelmi piac 68%-ára kiterjedő árdereguláció. Ebből következően:
- Egyetemes szolgáltatók és a szabadpiaci szereplők nagykereskedelmi vásárlásainak aránya a korábbi 20:80-ról 2008-ban 68:32-re változott.
- 2009-ben ez az arány várhatóan 60:40 lesz (egyetemes szolgáltatásra való jogosultság kiterjesztése, ipari fogyasztás visszaesése)

A piaci árazású szegmens mérete és szerkezete

- A szabadpiaci szereplők (kereskedők, fogyasztók és hálózati társaságok) nagykereskedelmi beszerzésének szerkezete:

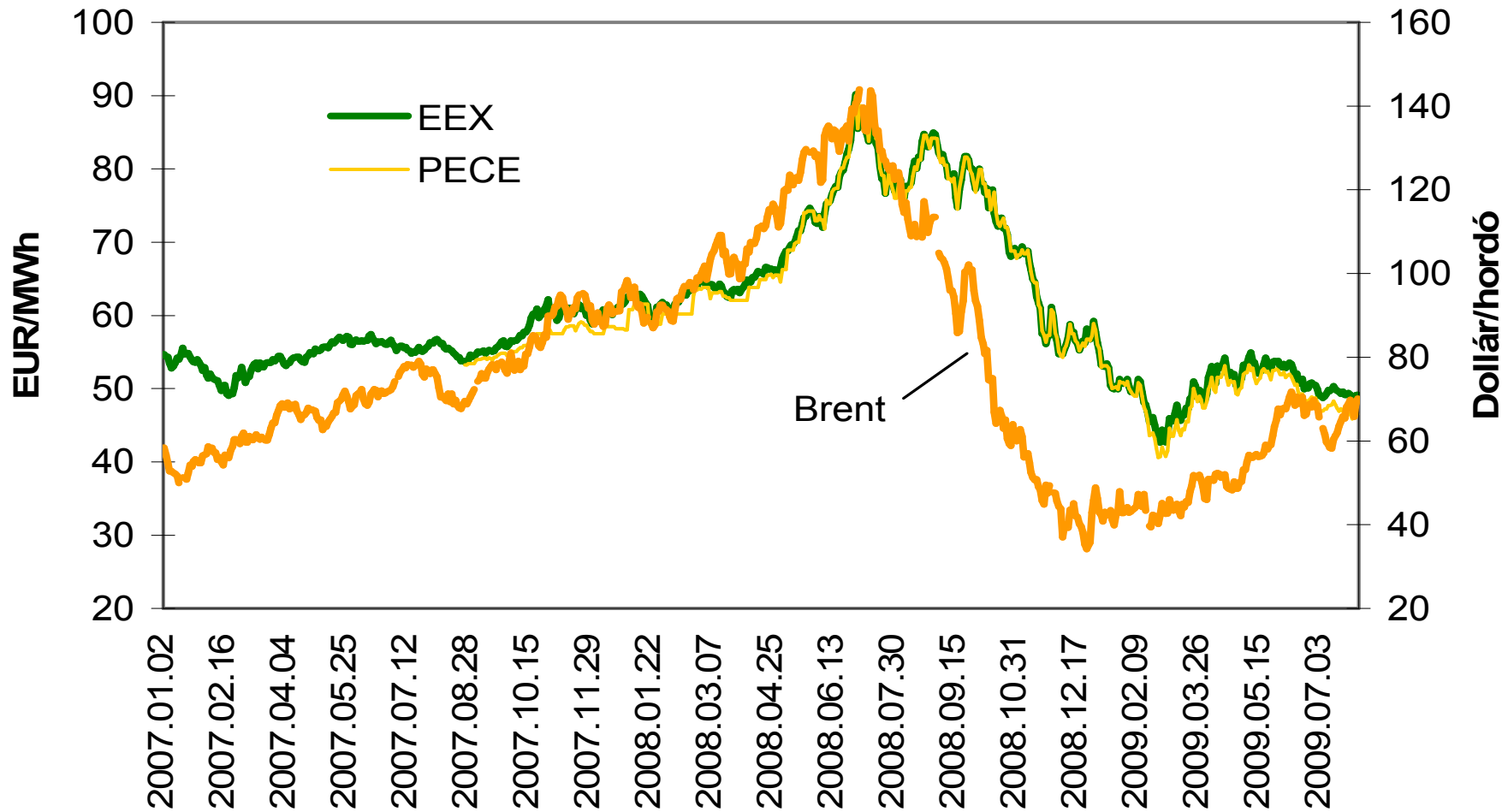

A nagykereskedelmi forward árak alakulása 2007-2009

Módszertan:

- A következő naptári évi zsinórszállítások forward árait vizsgáljuk.
- A nemzetközi környezetet két régióra bontjuk:
  - Közép-európai régió
  - Balkáni régió
- Hazai árak alakulását a közép-európai (német) árakhoz viszonyítva elemezzük.

Nemzetközi környezet: Közép-Európa I.

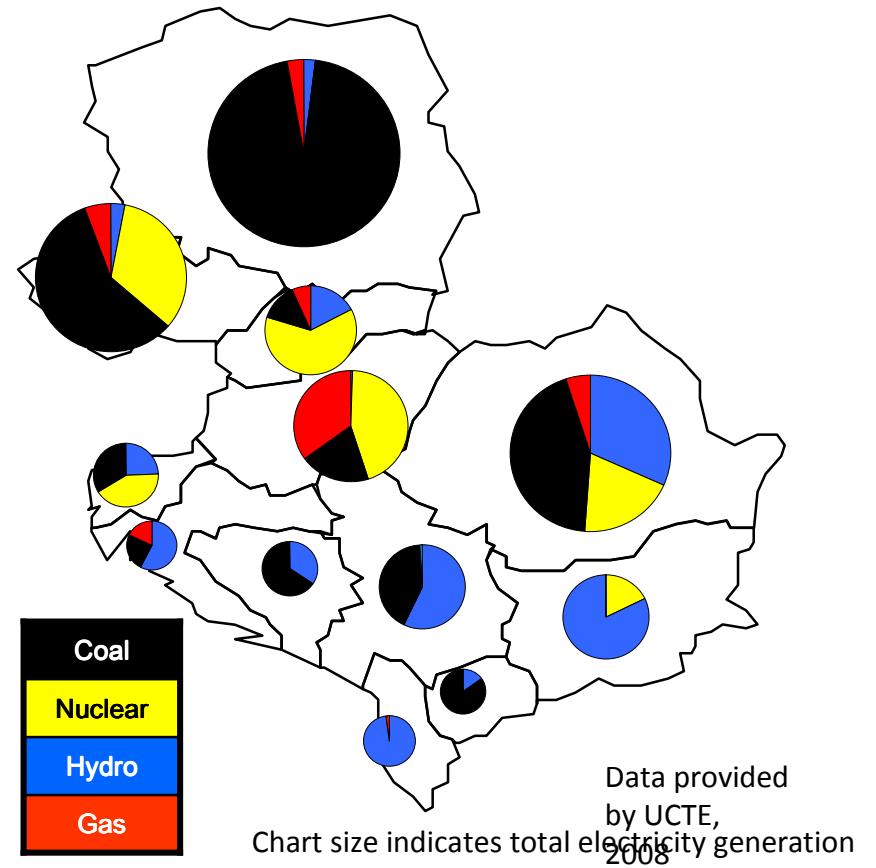
- A közép-európai régióban a német piac döntő hatást gyakorol a villamosenergia-árak alakulására
  - a cseh és osztrák árak szorosan a német árakat követik.
- A német villamosenergia-árakat döntően a szénhidrogének világpiaci ára alakítja
  - 2008 első fele: jelentős áremelkedés.
- 2008 utolsó negyedétől a gazdasági recesszió miatt bekövetkező keresletcsökkenés hatására az energiahordozók árai és a közép-európai villamosenergia-árak jelentősen csökkennek.

Nemzetközi környezet: Balkáni régió I.

- Forward villamosenergia-árak Közép- és Délkelet Európában, 2007 július:

- Az elsődleges energiaforrások aránya az áramtermelésben:

- Jelentős vízerőművi kapacitás, a vízerőművi termelés az összes villamos energia termelés 38%-át tette ki 2006-ban. (Ugyanakkor a feketeszén és szénhidrogén tüzelésű erőművek aránya alacsony.)
- 2006-2008 I.né: jelentős vízhozam csökkenés – vízerőművi termelés csökkenése – kapacitáshiány – a közép-európai import nagyarányú emelkedése – áremelkedés.
- A magyar áramexport Horvátországba és Szerbiába 2007-ben a korábbi 4,4 TWh-ról 8,6 TWh-ra nő.
- Az aszályos időszak elmúltával, kb. 2008. II.né-től megszűnik a kapacitáshiány és a régió külkereskedelmi szaldója visszaáll a 2006-ot megelőző szintre.

Árinformációk forrása:

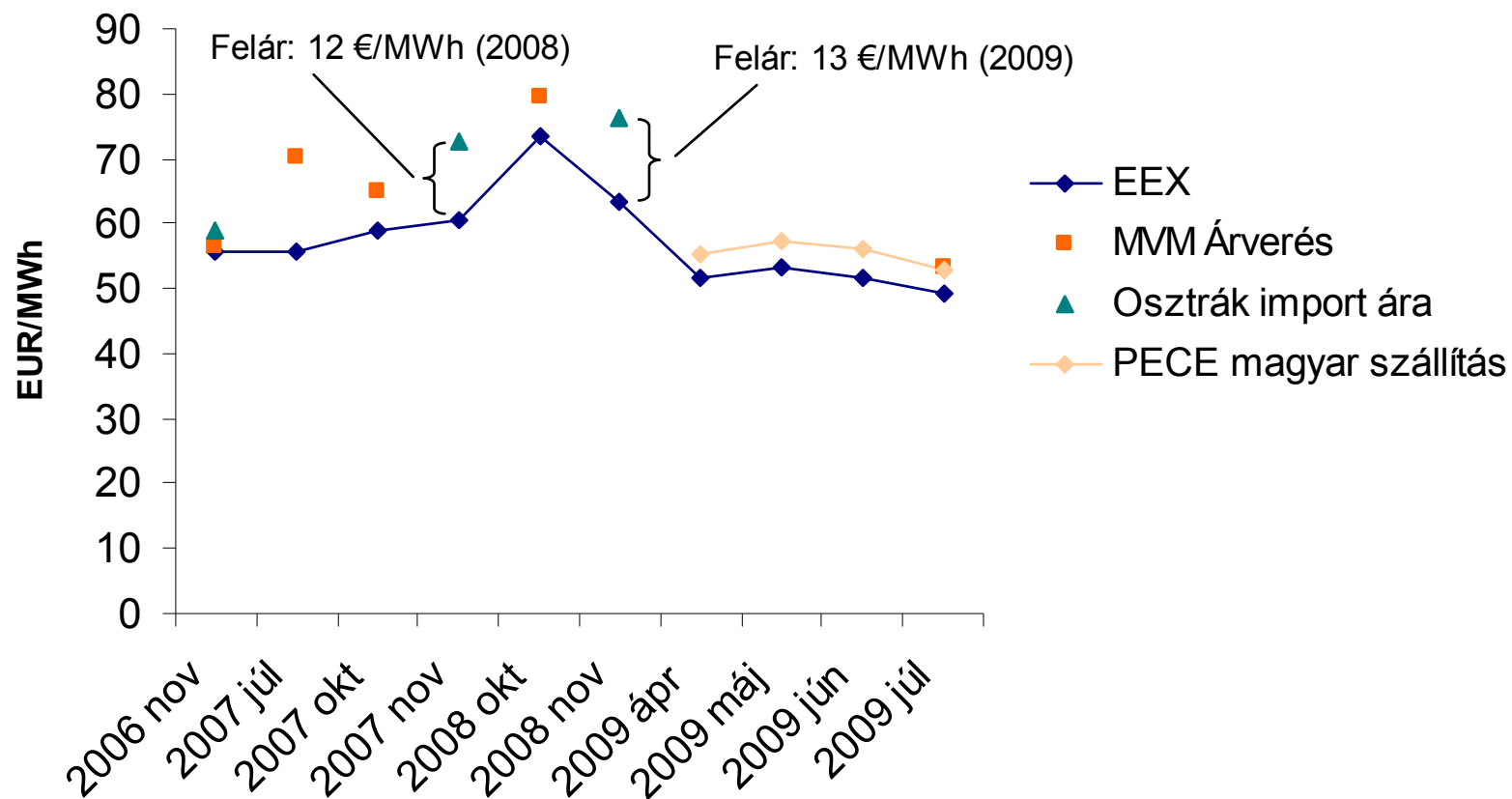
- Prágai áramtőzsde magyar szekciója (csak 2009 márciusa óta).
- A korábbi időszakra árinformáció nyerhető:
  - Az MVM kapacitásárveréseinek eredményeiből – az árverések lebonyolításának módja miatt azonban csak korlátozottan használható.
  - A határkeresztező átviteli kapacitások árveréseinek eredményeiből:

Hazai ár $\approx$ osztrák ár + osztrák-magyar
határkeresztező kapacitás aukciós ára

A hazai árak alakulása nemzetközi összehasonlításban, 2007-2009

- A következő naptári évi zsinórszállítás árfolyama a magyar és a német árampiacokon:

A 2008-as árak alakulása

Előzmények:

Új VET:

- Árdereguláció kiterjesztése a fogyasztás 68%-ára
- Az MVM piaci erőfölénye kezeletlenül marad

Piactorzító korm. intézkedések:

- Az MVM számára preferenciális hozzáférés a szlovák-magyar metszékhez

Következmények:

- Óriási bizonytalanság az MVM magatartását és a még alakulóban lévő új szabályozási modellt illetően (pl. köt. átv.)
- Az MVM a rendelkezésére álló energia 1/3-át bocsátja nyilvános árverésre, a többit kétoldalú szerződések keretében értékesíti
- A hazai piac – német árhoz viszonyított – felára 12 EUR/MWh-ra emelkedik.

Konklúzió: A közel 25%-os áremelkedés elsősorban piacszerkezeti okokból következett be, noha abban kisebb mértékben fundamentális tényezők (balkáni áramhiány) is szerepet játszottak.

A 2009-es árak alakulása

Előzmények:

- JPE határozat: kapacitás árverési kötelezettség, árkorlátok
- MVM piaci súlya csökken (Dunamenti és Tisza HTM-ek felbontása nyomán)
- Balkáni áramhiány megszűnik

Következmények:

- Inkumbens új árverezési stratégiát alkalmaz: az előírt mennyiségnek csak a felét értékesíti előre, éves termék formájában
- A hazai piacot továbbra is jelentős felár jellemzi: 13 EUR/MWh

Konklúzió: A JPE határozatok és az MVM piaci súlyának csökkenése sem voltak elégségesek a nagykereskedelmi verseny élénküléséhez.

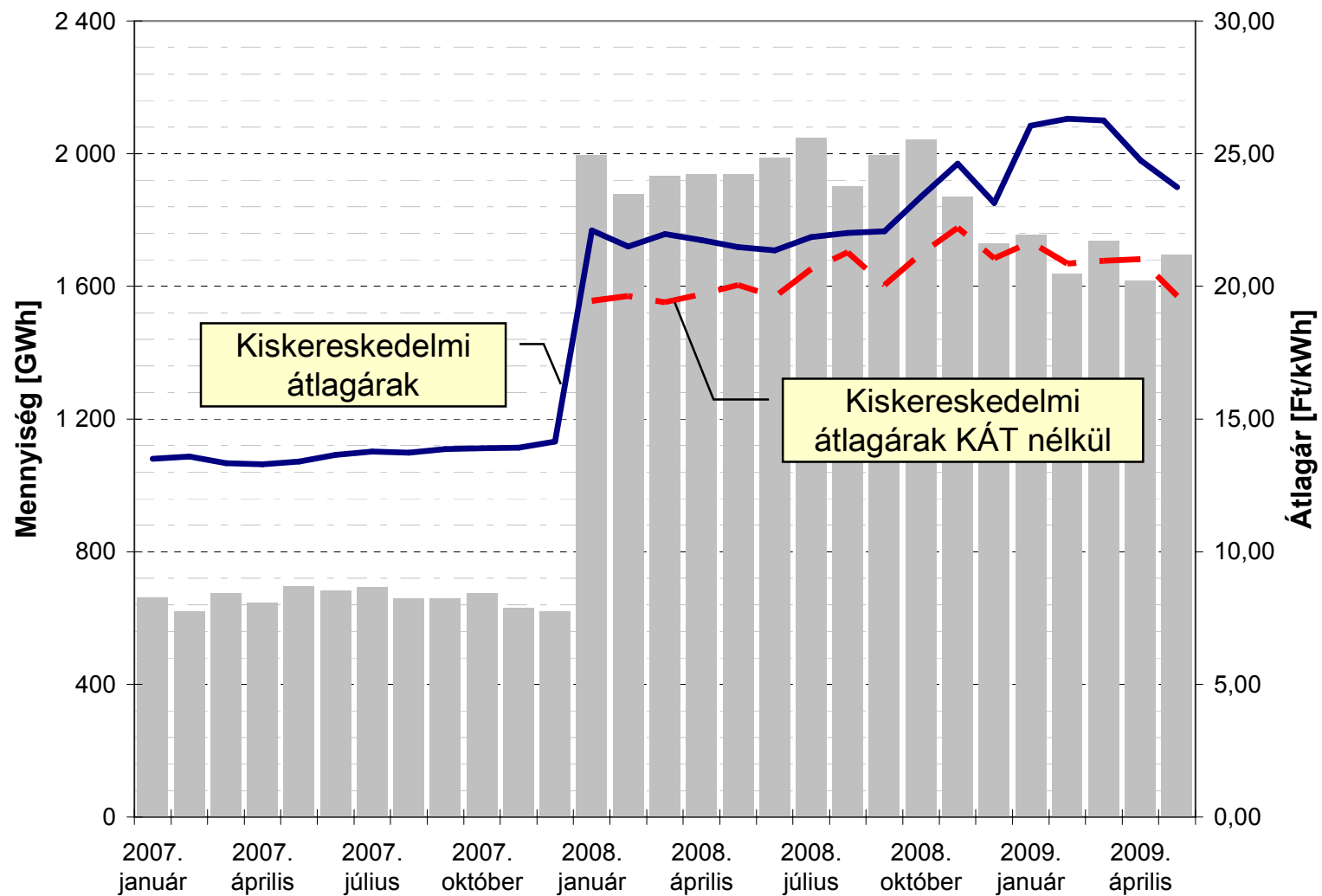
2010-es árak alakulása

- A piaci felár jelentősen csökkent, jelenleg 4 EUR/MWh körül van.
- A felár számottevő csökkenésében alighanem a kereslet visszaesése játssza a fő szerepet.

1. Szabályozási környezet változásai 2008-ban
2. Fejlemények a nagykereskedelmi piacon
3. A kiskereskedelmi piac elemzése

- Adatforrások
  - MEH honlap
  - Saját nagyfogyasztói felmérés
- Fő kérdések
  - Kiskereskedelmi áralakulás
  - Piacméret, piaci részesedések változása
  - Kötelező átvételi rendszer hatása
  - Egyéb piaci tapasztalatok

Piacméret- és áralakulás

Forrás: MEH, saját számítások

Kötelező átvétel hatása

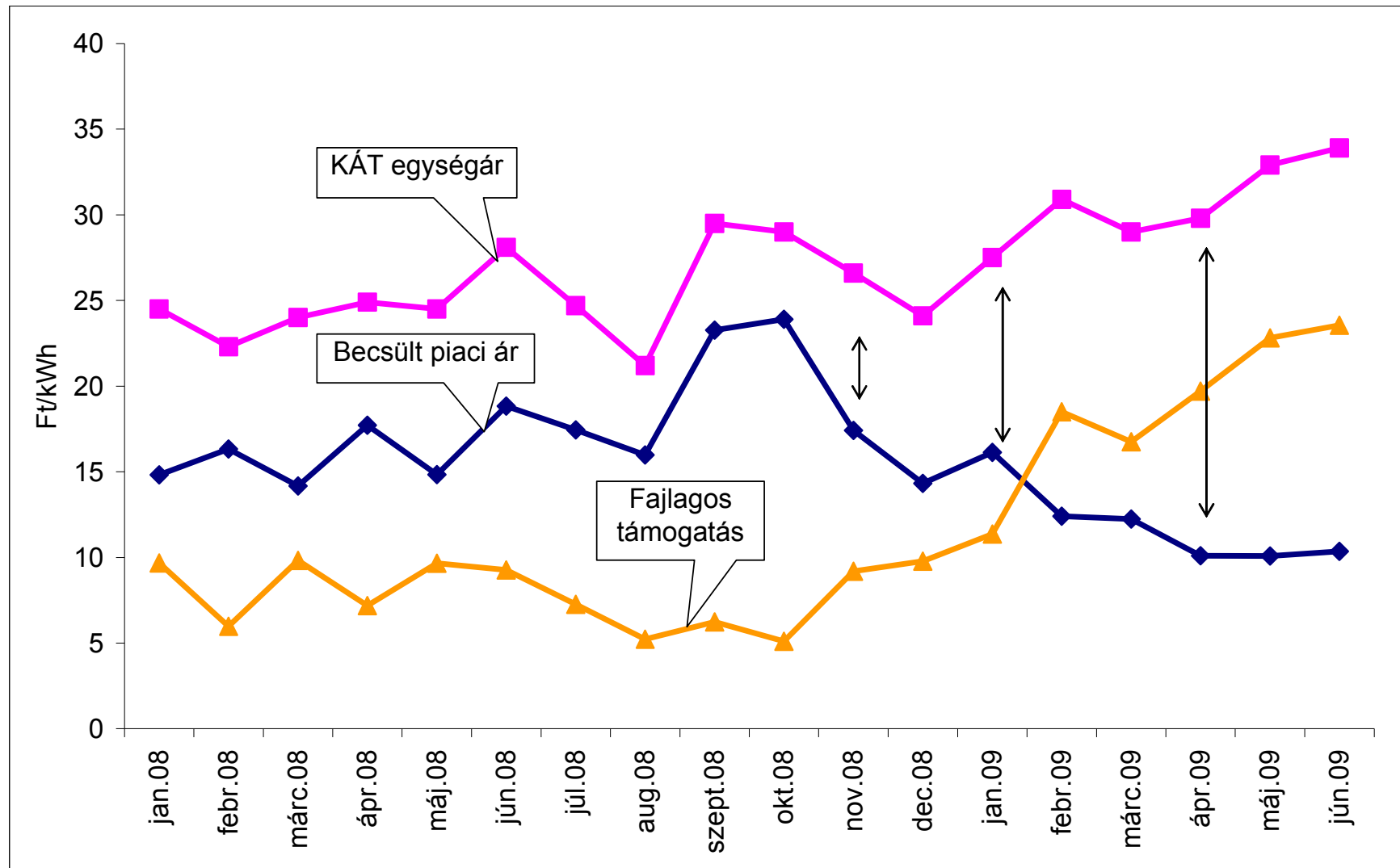
- 2008-tól beépül a villamosenergia-árba
- Szabályozott árelem
- Áradatok tisztítása:
  - KÁT ár és mennyiség nyilvános (havi szinten)
  - Azonos kiskereskedelmi árrést feltételeztünk

Év	Súlyozott átlagárak [Ft/kWh]		
	MEH adatközlés	KÁT nélkül	KÁT hatás
2007	13.67	13.67	-
2008	22.26	20.35	1.91
2009*	25.43	20.84	4.60
2007 → 2008	63% ?	49%	22%**
2008 → 2009*	14%	2%	85%**

Forrás: MEH, saját számítások, * 2009. január-május, ** KÁT részesedés az átváltozáson belül

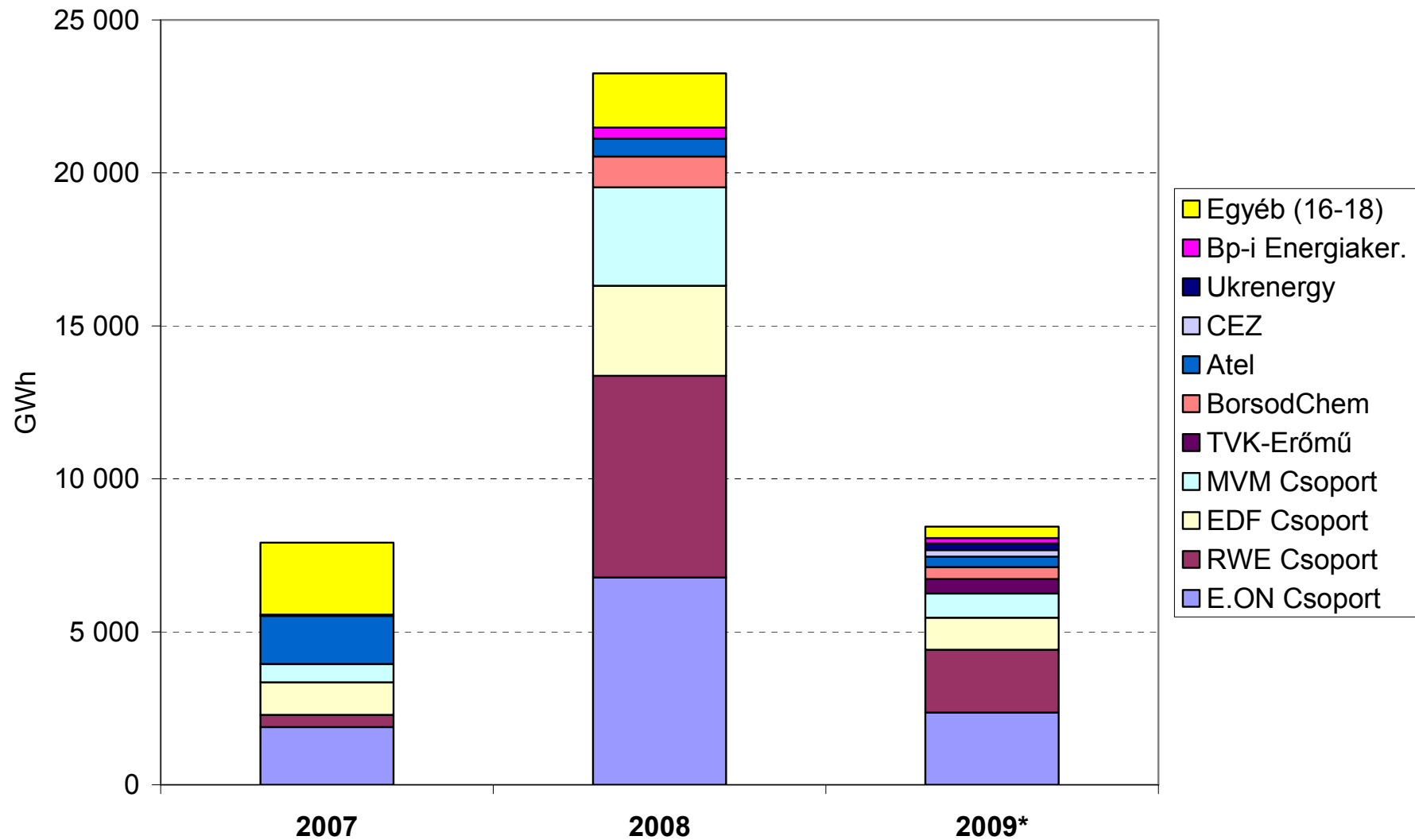
A kötelező átvétel árviszonyai

A 2008-as áremelkedés lehetséges okai

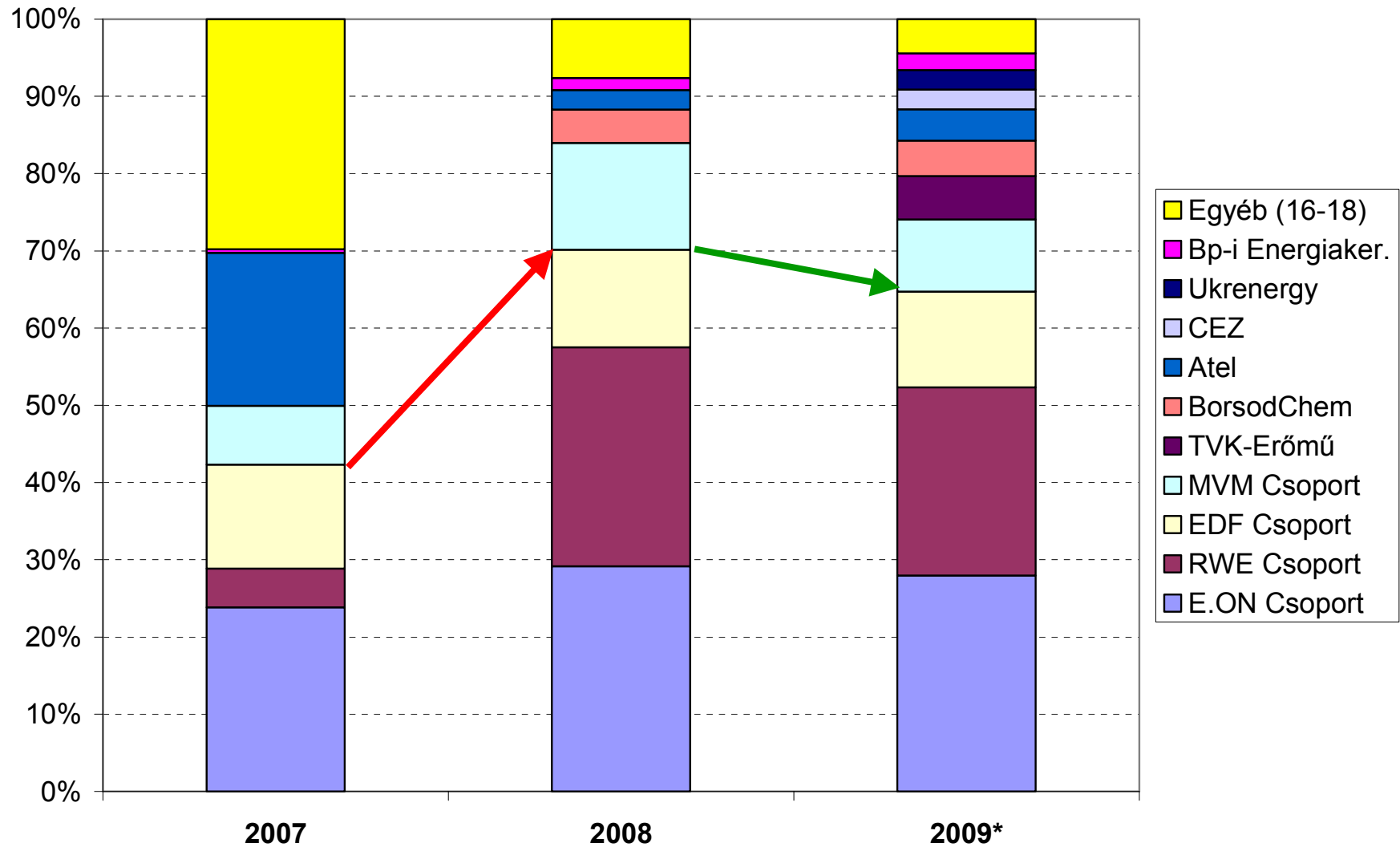
- Kötelező átvételi rendszer változásai ~20-25%
  - Magyar nagykereskedelmi árak emelkedése ~30-35%
  - Piacbővülés összetételhatása
    - Eltérő (drágább) profilú fogyasztók
    - Költségesebb menetrend-kiegyenlítés
  - Fogyasztói viselkedés
    - Tájékozatlanság
    - Tranzakciós költségek
  - Jogalkotói és szabályozói hibák
    - Bizonytalan környezet
- ~40-50%

Kiskereskedelmi értékesítések

Forrás: MEH, saját számítások, * 2009. január-május

Piaci részesedések alakulása

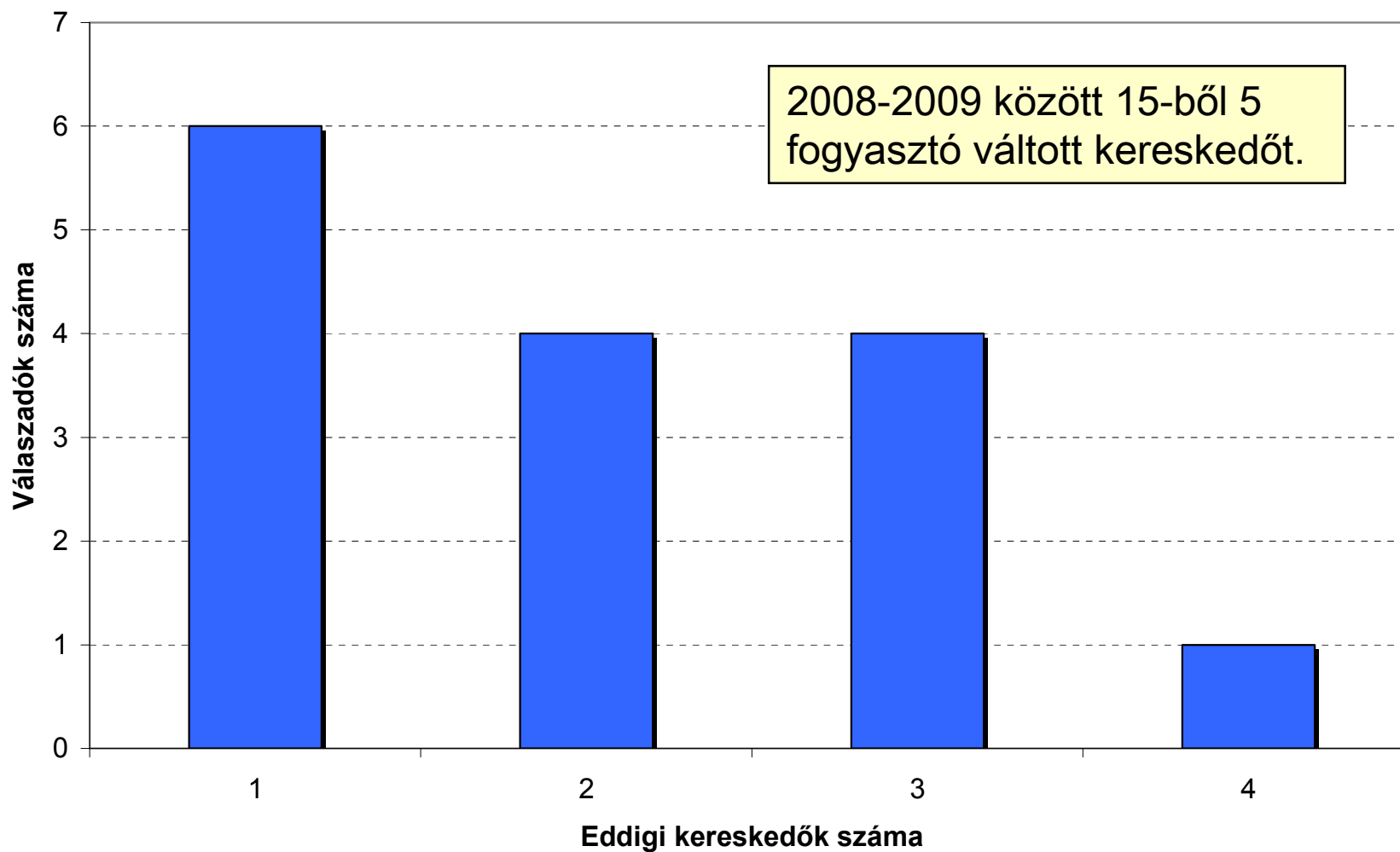

Forrás: MEH, saját számítások, * 2009. január-május

- Cél:
  - végfelhasználói árinformációk beszerzése nagyfogyasztóktól
  - egyéb piaci tapasztalatok begyűjtése
- Módszer:
  - önkéntes alapon kitöltött kérdőíves felmérés
- Mintavétel:
  - 1 Mrd+ árbevétel, energaintenzív szektorok
  - Magyar Iparkamara tagvállalatai
  - nagyfogyasztók felülreprezentáltak
- Válaszadás:
  - 15 elemezhető kérdőív
- Eredmények értelmezése:
  - kiskereskedelmi piacon zajló folyamatok egyedi esetekből összeállított illusztrációja

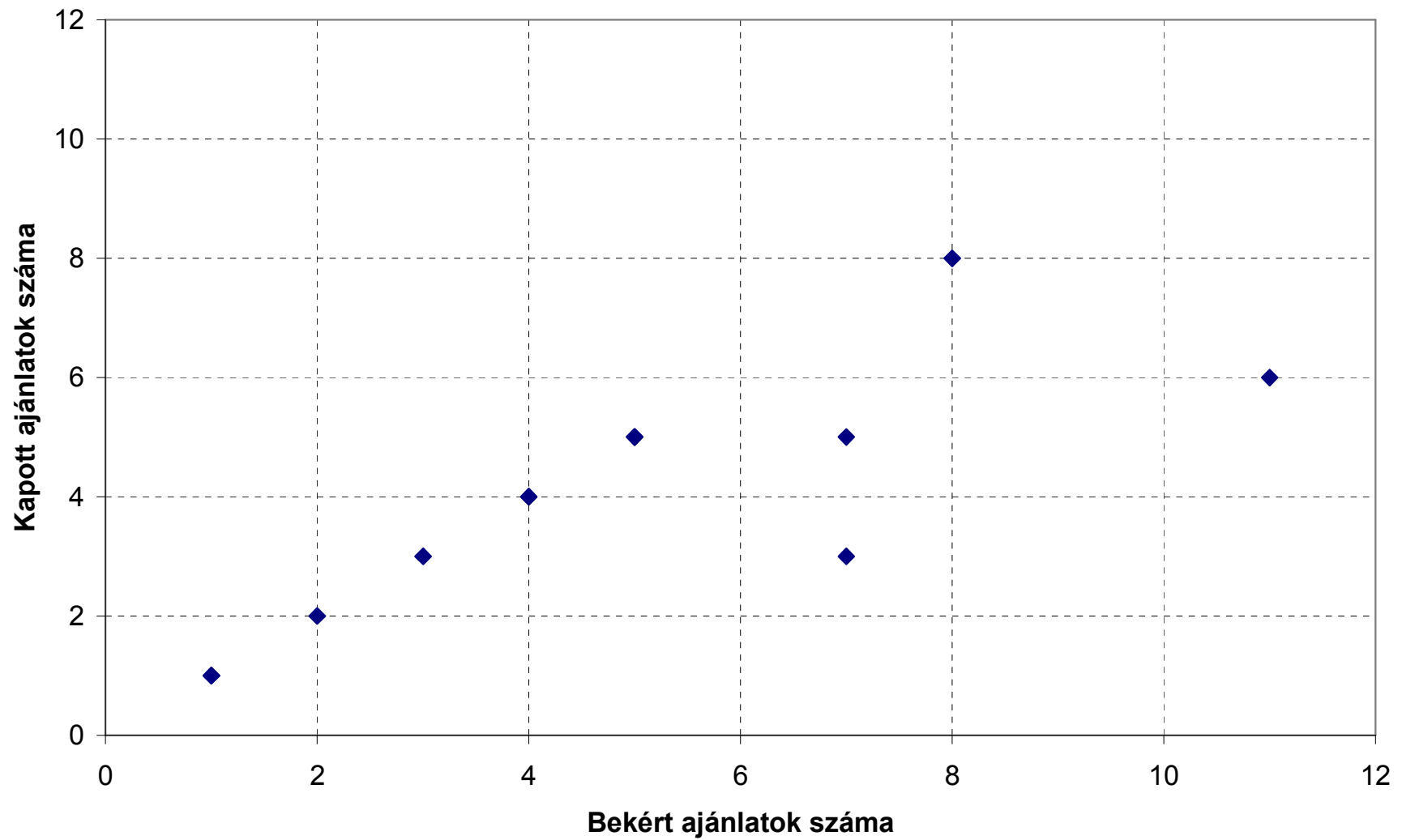
- Fogyasztás:
  - 0,3 – 200+ GWh
  - Medián: 14 GWh
  - Stabil zsinór + másfél-kétszeres csúcsfogyasztás munkaidőben
  - Nem megszakítható felhasználás
- Piaci részvétel:
  - Kétharmaduk már 2008 előtt szabadpiacon volt
  - Ezeknek fele legalább egyszer visszatért a közüzembe

Kereskedőváltás

Forrás: saját felmérés

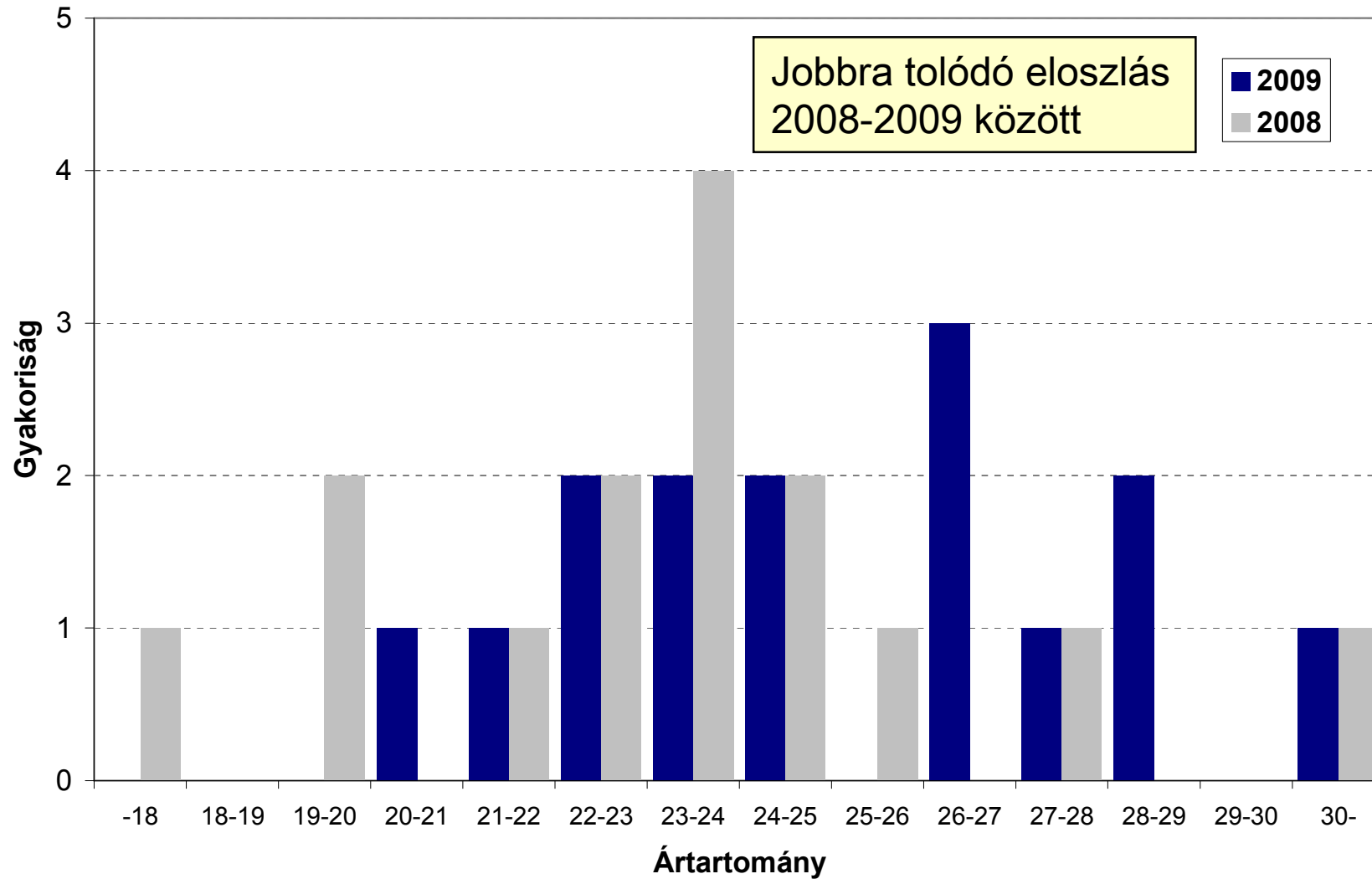
Ajánlatkérési nehézségek nem látszódnak

Forrás: saját felmérés

Jelentősen szóródó árelosztás

Forrás: saját felmérés

- Némiképp alacsonyabb átlagárak a REKK felmérésben
  - Túlreprezentált nagyfogyasztók?
- 2008 eleji átlagos áremelkedés lényegesen alacsonyabb a REKK mintában
  - „Normál piaci alku” vs. kikényszerített piacralépés?

Év	Súlyozott átlagárak [Ft/kWh]	
	MEH adatközlés	REKK felmérés
2007	13.67	-
2008	22.26	20.16
2009*	25.43	23.38
2007 → 2008	63%	26%
2008 → 2009*	14%	16%

Forrás: MEH, saját felmérés, * 2009. január-május